

gifvelse om Föräldrarnes Torparen Anders Anderssons och dess Hustrus Anna Olsdotters medvetenhet af de å Helsingholmen föröfvade mord samt stölder, hafva J at gripa och til Smedjegårds-häktet införa bemälte Anders Andersson och dess hustru. Stockholm å Lands- Cancelliet den 21 April 1819.

DAN. EDELCREUTZ.

A. R. v. SYDOW.

Afskrift af Afskrift.

Öpna Ordres.

Til Länsman Röösgren.

Som den för medvetenhet af mordet på Helsingholmen, häktade Torpare-hustrun Anna Olsdotter från Granhatten under Finsta, bland annat jemväl bestämt skall uppgifvit 51), at af det gods, som mördaren Pehr Andersson och dess Broder Anders Andersson stulit och medfört från Helsingholmen, et knyte med silfver finnes undanstuckit, emellan en ås på stufvuvinden i berörde Torp, hvarom der ännu vistande Dottren Anna Andersdotter och Inhysesjonet Anna Cajsa skola äga medvetenhet och en närmare kännedom 52); alltså beordras J, at bi-

51) Här står då detta skall uppgifvit, som skall vara et så grannliga uttryck, och hvaröfver vi yttrat oss.

52) Denna medvetenhet och närmare kännedom skall således ligga uti Grönbergiska rapportens ord, at de, som hemma voro, Anna och Cajsa, *büst visste*, hvar sakerna från Helsingholmen voro förvarade. Hvad detta *büst visste* verkligen betyder, det öfverlemna vi åt läsarens urskillning. Vår mening derom är sagd.

Mera en annan gång, om det behöfves. Vi önska at kunna hålla vederbörande räkning för allt viktigt, som passerar i detta vigtiga mål. För närvarande äga vi den tillfreds-

trädd af Fjerdingsman Nyström genast begifva eder til Granhatten och så väl ran-

ställelsen, at kunna meddela svar på en fråga, som vi länge längtat at se upplöst. Den angår Fångvaktaren Grönberg. Kongl. Hof-Rättens Advokatfiskal har af R. H. S. Justitiæ-Ombudsman fått och emottagit et updrag at tala emot bemälte fångvaktare. Påstående har blifvit gjordt, at han skulle inför Kongl. Hof-Rätten upkallas och höras tillika med Röösgren, hvars mellankomna död nu mera gjort detta omöjligt. Häröfver hafva vi gjort oss den frågan: skall nu åtalet mot Grönberg likafullt fortsättas i Hof-Rätten, eller skall Advokatfiskals-Embetet besinna sig och vända sig til *behörig* Domstol med detta åtal? Eller skall R. H. S. Justitiæ-Ombudsman besinna sig och förordna *behörig* åklagare, som vänder sig til ort och ställe, som vederbör? Eller huru länge skall det egna i proceduren hafva den verkan, at Grönberg går otaltad och ohäktad, ehuru så längesedan ansedd skyldig til åtal för brott, som synas ej kunna utan kroppsplikt försonas?

Denna fråga är besvarad. Just. Cancellers-Embetet har nyligen utfärdat nedanstående förordnande:

Stads-Fiskalen, Assessoren Lindman.

Til följe af Kongl. Maj:ts Just. Cancellers-Embetet meddelade nådiga befallning, uti skrifvelse d. 18 sisl. Aug., at med särdeles upmärksamhet följa undersökningen om det å Torparen Gustaf Blomberg och hans Hustru på Helsingholmen och Vermdön föröfvade mord, och den i sammanhang dermed gjorde enmälan om de olagliga medel, hvilka skola blifvit använde för at förmå de i målet tiltalade personar til bekännelse af brottslighet, har jag, vid vunnen uplysning om beskaffenheten af hvad i detta afseende blifvit angifvit och under ransakningen förekommit, ansett vara mitt åliggande, at låta anställa laga undersökning emot dem, hvilka i mer eller mindre måtto syntes hafva åsidossatt sina tjenstskyldigheter. — Den undersökning, som vid omförmälte tidpunkt redan var börjad, hade då endast til föremål det våld, som Stat-Torparen under Finsta gård i Roslagen Anders Andersson och hans Hustru skola af Länsmannen i Vermdö, Tingslag Röösgren hafva å Smedjegårds häktet undergått, äfvensom den våldsamma behandling deras Dotter, Hicken

saka efter detta silfver, som, enligt de uplysningar, hvilka Anna Cajsa och Anna Andersdotter böra affordras, jemväl om,

enligt Pehr och Anders Anderssons upgifter, det öfriga vid Helsingholmen stulne gods, vid Granhatten finnes förvarat.

Anna Andersdotter och Pigan Cajsa Svendsdotter fått erfarat vid deras häktande å Granhatten och under forslandet vid Penningeby fängförelse-boställe, och denna undersökning ansågs med hufvudmålet, eller den om mordet, så förenad, at den vid samma Domstol verkställdes.

Hvad som vid denna undersökning i afseende på våldet inom Smedjegården emot Anders Andersson och Anna Olsdotter förekom, syntes väl fälla Fångvaktmästaren derstädes Grönberg til last, ehuru något egentligt deltagande i våldet honom icke sökt påbörjas, utan han tvertom derifrån af de såsom våldförde upgifne fritögs, men då jag således icke ansåg den talan emot Grönberg, hvartil skäl syntes förekomma, kunna eller böra pröfvas i sammanhang med sjelfva våldsmålet, hade jag för anställande deraf ärnat såvida tiden, då Röösgrens förfarande blifvit af Höglof. Kongl. Svea Hof-Rätt bedömdt.

Nu då Länsmannen Röösgren i fängelset affidit, hvarigenom några ytterligare uplysningar om det emot honom i lifstiden anmäldte våld å ofvannämnde personer, än Protokollen redan innehålla, icke torde kunna erhållas, samt på det at genom det åtal, som emot Fångvaktmästaren Grönberg äger rum, något uppehåll för verkställigheten af hvad Kongl. Maj:t behagar förordna i det til Dess nådiga pröfning hemställda mål angående det föröfvade mordet, må inträffa; Så vill jag härmedelst updraga åt Tit. at ofördröjligen vid vederbörlig Domstol lagligen tilltala Fångvaktmästaren Grönberg för hvad han, såsom den, hvilken det, dess tjenstepligt likmätigt, tilkommer at vaka öfver ordningens bibehållande inom häktet och fångarnas lagliga behandling, kan finnas hafva emot sådane sine skyldigheter i et eller annat afseende felat.

Til fullföljande af detta åtal äger Tit., at hos mig erhålla del af sådane Svea Hof-Rätts i sjelfva mordsaken hållne Undersöknings-Protokoller, hvilka innefatta omständigheter, som synas ligga Grönberg til last, och hvar öfver Tit. har at vid Domstolen honom närmare förklaringar affordra och för öfrigt vidtaga de anstalter, som til dessa omständigheters fullkomliga utredande finnas kunna lända.

I öfrigt och som angelägenheten synes fordra, at då Petter och Anders Anderssoner hvilka för närvarande äro å Smedjegårdshäktet förvarade, i den stund de inställas vid Domstolen emot Grönberg, icke mera förvaras i et under hans tillsyn stående häkte; så bör Tit. genast hos Hr Baron, Tillförord. Öfver-Ståthållaren och Landshöfd. Edelcreutz göra anmälan derom, at dessa personer varda til andre och från hvarandra skiljde förvaringsrum förflyttade, och hvarom Hr Baron Edelcreutz i sin dubbla egenskap af Landshöfd. i Stockholms Län och tillförord. Öfver-Ståthållare i Stockholm läser kunna med lätthet be-näget förordna. Stockholm d. 25 Jan. 1820.

At ofvanstående afskrift är lika lydande med det i Kongl. Maj:ts Justitiæ Cantzlers Expedition förvarade Concept, efter hvilket Originalen blifvit utskrifvet, intyggar Ex officio

Gustaf H. Thomée.

Hvad skola vi nu til slut säga om Frihetsvännerna — våra ädla vänner, som gifva oss lof i stället för *tadel*, och så tvertom? — Mätte de icke tröttna. Vi skola göra allt, för at bibehålla freden med dem, och det bästa sättet är ju at smickra hvarannan litet smått, när så åtbära kan. Huru mycket äro vi dem icke redan förbundne för den upptäckten, som så väsendtligen länder til vårt lof, at de nu slutade anmärkningarne vid Kon. Befalln. hafvandes förklaring *ganska säkert ej äro af samma hand*, som Recensionen öfver Lagm. Laurins memorial; hvarigenom således all otillbörlig misstänka undanrödjes, at denna recension vore författad af en medarbetare i Courierien, hvilket åter anmärkningarne öfver förklaringen måste vara, såsom icke insände. Här af följer, til vår och alla Tidningsredactioners efter rättelse, at man aldrig må uteglomma det ordet *insändt*, så snart någonting meddelas, som Redaktören ej sjelf författat.

Då det nu blir vår pligt, at skaffa oss reda på den arge skalken, som skrifvit mot Herr Laurin och så illa förtörnat våra vänner, på det vi må kunna undvika at mot vår vilja få mera af honom; böra vi härmedelst hos vännerna på det förbindligaste anhålla, at de täcktes meddela oss, hvad de veta i den vä-

Och som bemålte tvenne qvinspersoner, i anseende til Hustru Anna Olsdotters sålunda gjorde bekännelse icke kunna undgå, at för medvetenhet af stölden lagföras, böra de gripas och hitföras, för at med de andre brottslige ställas til rätta. Stockholm å Lands-Cancelliet den 29 April 1819.

DAN. EDELCREUTZ.

A. R. v. SYDOW.

Enligheten med de i Stockholms Lands-Cancelli förvarade Concept, betyga

H. F. OLDEVIG.
Häradsbörding.

EDV. BERNH. ASK.
Lands-Cancellist.

Lika lydande med de til Advocat-Fiskals-Embetet uti Kongl. Svea Hof-Rätt remitterade Handlingar, betygar

J. E. JERSTRÖM,

Hof-Rätts Cancellist och Amanuens
i Adv. Fiskals-Cont.

gen, och hvilket skall vara så *ganska säkert*. Vi beundra emedlertid deras säkra takt, deras djupa kännedom af *anda* och *stil*, och erkänna vår oskicklighet härutinnan, jemnförelsevis med dem, då vi ej ens blifvit varse, huru *alldeles ingen gemenskap* det fönnas, hvarken til anda eller stil, emellan de begge i frågestälde skrifterna. Men knappast skola väl de ädla vännerna föreställa sig, det vi voro til en sådan grad bedragne, på andan och stilen, at vi fullt och fast trodde dem vara en och densamma, och icke ens besinnade, huru omöjligt det är, at en och samme granskare skulle göra rättvisa åt begge parterne i samma sak, derest de begge förföre laglöst. En sådan man skulle ju upresa sig til en slags oväldig Domare dem emellan; och våra ädla vänner hafva rätt at icke tro någonting så oerhördt. Den mannen har ju dessutom sjelf sagt, at han icke är vän af det system, som Hr Laurin angripit; och huru skulle han då kunna göra annat, än hålla med Hr L. i allt, ehvad denne hade rätt eller orätt? Et parti måste man dock i hvarje sak hålla — hvem kan väl förälska sig i den gamla torra rättvisan allena? — Nej, det är klart som dagen, at den karlen är tilgifven det system, han i början säger sig fördömma.

Men hvem är han då den karlen? Nu tyc-

BLANDADE ÄMNEN.

Betraktelser öfver vår Tryckfrihets-lag.

(Följande uppsatser äro fragmenter af en för längre tid tillbaka författad utförligare öfversigt af vår Tryckfrihets-förordning).

§ 9 mom. är foster af en missförstådd försigtighet. Är politiken icke djupare? Hänga staters öden på så svaga trådar? Förklarar en Regering den andra krig, eller kommer den ens i verkligt missförstånd med henne, derföre at en skribler kastat stickord? Jag tror det icke. Hafva alla Christna Regenter, eller ens en enda, kommit i missförstånd med Turkiska Kejsaren, derföre at deras sändebud, ja de sjelfva, om de komme til Turkiet, få heta hundar af musulmanska pöbeln?

»Är skriften ej smädlig eller förgripelig, men genom den samma missförstånd med utländsk makt sig yppat, *må den utan rättegång kunna confisqveras*»: så lyda de åsyftade orden i momentet. Det finnas således *) tilfällen, då en medborgare, utan rättegång, kan beröfvas sin egendom! Och för hvilken orsak? Det hafva vi sett. Hvem skall indraga skriften? Den, som *ensam* känner och kan dömma, huruvida *missförstånd yppats*. Cabinetterns

kes han också fått vatten på sin qvarn genom Just. Cancellers-Embets remiss mot Grönberg; ty ehuru han visst icke velat Grönberg illa; så är det dock klart, at Just. Cancellers-Embets förordnande så vida är ense med hans mening, som detta förordnande hvilat på förutsättning deraf, at Hr L. och R. H. S. Just. Ombudsman ganska origtigt förfarit.

Slutligen önska vi at härigenom hafva kunnat gifva våra vänner anledning at skynda med den utlofvade fortsättningen mot vår recensent, som förtjenar så strängt tadel, och den vi hoppas at då se til namnet upgifven.

*) (Äfven i fråga om annat än tidningar, hvarom kanske särskilt en annan gång).

hemligheter känner ju allmänheten icke. Hur vågar då någon yttra sig i något ämne, då han ej vet, hvilka ämnen som behaga eller misshaga »utländsk magt»? En sådan har ju således ofta hos oss en magt, som hon icke har hemma hos sig. Denna magt har högst sällan blifvit utöfvad, emedan om ock utlänningen vetat, at vi åt honom inrymt större privilegier än åt vår egen Regering, så har han dock icke ansett mödan värdt, at återropa dem.

Och icke blott hos oss är det så. Högst sällan har man i allmänhet hört omtalas note-vexlingar, ännu mera sällan verkligt missförstånd mellan Cabinetter för skribenters utfall. Främlingen bör ej kunna yrka — och yrkar sannerligen icke — större rättighet än landets egna invånare; och han är nöjd, om han erhåller dem lika stora. Den mannen, som nyss sträfvade at blifva Europas beherrskare, och som annars brukade genom gend'armer låta i fredliga länder hemta och arkebusera näsvisa Bokhandlare, beklagade sig en gång hos en Regering, öfver smädelser, som blifvit mot honom utöste af en bland denna regerings undersätare. Han begärde icke och fick icke *confiscation* eller arbiträr hämnd, utan en anklagelse i vanlig form mot smädaren; ty det landet, der den anklagade Tidnings-skrifvaren var, icke medborgare, utan en skyddad flykting, har ej begrepp om arbiträra straff. Rättegången slöts så, at den anklagade frikändes — och *derföre* förklarade verldsbeherrskaren icke krig mot det fria folket; ty en enskilds vanmäktiga skrik leder til intet, då så stora ting, som staters öden äro i fråga.

Om exempel på motsatsen finnas, så skola de sökas i stater, der folket ej blott har regeringar, utan förmyndare, d. v. s. despotiska stater. Ty endast då, när utlänningen vet, at en Regering har

jus vitæ et vecis öfver sina undersätares politiska skrifter, tilskrifver han *henne* allt hvad han i dessa skrifter finner obehagligt och anser sig förolämpad af *henne*, så snart han är det af någon. Om en lagbunden och liberal Regering eftersträfvar en sådan förmyndaremagt, så missförstår hon sitt sanna intresse och pålägger sig et högst obehagligt och farligt ok, som hon tvertom med alla krafter borde söka afskaka, om det redan vore pålagdt. Då deremot en Regerings undersätare för deras yttranden mot främlingar stå til rätta inför samma domstol, som dömmar deras yttranden mot hvarandra, så upbär icke Regeringen förebräelsen för hvad som skrives, emedan man vet, at hon dervid ingenting kan göra, om ej på sin höjd anställa rättegången och laga så, at lagen har sin oqvalda gång.

En sådan lag, som i fråga varande moment, ställer då en Regering mellan två eldar. Är hon liberal, så måste hon hafva beständiga ledsamheter af främlingar. Vill eller måste hon visa complaisance mot främlingen, så är hon med detsamma i den olyckliga belägenhet at tvingas til godtyckliga och impopulära handlingar. Men hvad som ännu värre är: den tid skulle möjligtvis kunna komma, då en illiberal Minister betjente sig af denna lag, för at strafflöst indraga hvad skrift han behagade; han behöfde ju blott öfvertala en främmande magts sändebud til anmärkningar emot den samma. En liberal Minister åter är i det olyckliga predikament at genast misstänkas för et sådant knep, så snart et utländskt sändebud, äfven af egen drift, gjort föreställningar mot en skrift. —

Hvad det genom alla nyare tryckfrihets-processer så namnkunniga 12:te momentet af samma §. egentligen menar, det är svårt at säga. Om *lögn* finnes lag. Hvad är *lögnaktig upgift*? Hvad är

vrängd framställning? Menas dermed et medelting mellan lögn och icke lögn? Om i dagligt tal dylika nuancerade medelting kunde hafva någon betydelse; så känner dock *lagen* ingenting sådant. *Lagen* talar rent språk, eller ock är den endast et giller, et fält för sofismer och advocatur. I den scandaleusa rättegång, hvartil vi hela år 1815 voro vittnen, sågs til hvilka förtydningar, ja galenskaper, i fråga varande mom. kan leda. Det är just en moder til sådana brott, som enligt detsamma borde bestraffas.

Hvarje lögn måste nödvändigt hafva et föremål, handla, om någon viss person, något visst factum, och således alltid kunna bringas under något bestämdt lagrum och beifras. Den illa uttryckta meningen måtte väl vara at, under namn af lögnaktiga uppgifter och vrängda framställningar, sätta en gräns för libellisters hala och obestämda insimulationer, som peka på saker, dem de ej tiltro sig at rakt ut framställa. Men detta bemödande har alltid varit och skall alltid vara fåfångt. Må *lagen* straffa den ohöljda lögnen och sådana påståenden, som äsyfta störande af allmänt lugn eller förklenande af annans mans rykte, och som bevisas vara osanna, eller rättare som icke i laglig väg framföras och bevisas! Må *lagen* aldrig befatta sig med skämtets skuggbilder, som vika undan, då rättvisans tunga slagsvärd hugger efter dem! Det händer så lätt, at det oviga, alltid rakt fram verkande vapnet krossar den oskyldige, då luftbilden gäckande viker undan. Det fordras en så öfverlägsen skicklighet at föra skämtets fina nål, at den som kan det, också aldrig låter öfverrumpla sig; men i de flestas hand deremot blir nålen et så groft vapen, at *lagen* träffar den oskicklige fäktaren. Han förgår sig; det lätta, insidiösa skämtet tjocknar til plump direct beskyllning; la-

gen griper det, som bevisligen lögnaktigt och vet straffa.

INRIKES UNDERRÄTTELSE.

Den 8 sisl. Jan. har General-Tull-Direction utfärdat Kungörelse angående de förändrade Tull-afgifter, som, emot hvad förledet års Sjö-Tulls-Taxa utsätter, komma at innevarande år erläggas för utgående varor; och röra dessa förändringar endast trädvaror.

Under den 12 i sisl. månad har Kgl. Maj:t i nåder utfärdat Kungörelse angående den Stockholms Stad tills vidare beviljade Nederlags-frihet för Utländska til införsel i allmänhet tillätne varor. Varorne kunna inkomma så väl med Svenska som främmande Fartyg, och böra sådana varor, som ej inbegripas under dem, för hvilka Nederlagsfrihet redan förut är Staden beviljad, icke utöfver et år på Nederlag kvarblifva, under påföljd at vid deras förtullande, hvilket efter denna tid ovilkörligen skall verkställas, en med tjugufem procent ökad inkommande afgift bör erläggas. Jemväl stadgas, at, då varor från Nederlaget exporteras, afsändaren skall från Svensk Consul eller annan publik Auctoritet på den uppgifna utländska destinationsorten införskaffa och inom bestämd tid til General-Tull-Direction aflemna bevis derom, at varorne til berörde ort ankommit och der blifvis uplossade, vid äfventyr at i annan händelse för de utförde varorne erlägga belöpande inkommande Tull-afgifter, för hvilkas belopp borgen innan utförseln bör ställas.

Uti til Krigs Collegium den 19 nästl. aflåten Skrifvelse har Kongl. Maj:t i nåder anbefallt Collegium at hädanefter icke göra någon uphandling af utländska kläden för Arméns behof eller Kronans Förråder.

Förledet är hafva til Kongl. Maj:ts Stats-Expeditioner följande antal mål inkommit, nemligen: til Krigs-Expedition 2023 mål, til Kammar-Expedition 346, til Handels och Finans-Expedition 1632, samt til Ecclesiastik-Expedition 801 mål. Oaktadt, så väl för tiden, då en del af förenämnde mål inkommit, som i anseende til nödvändigheten af infordrade utlåtanden, alla ofvanberörde

mål under året ej hunnit föredragas. kunna likväl, då åtskillige år 1818 inkomne mål under löppet af det förfutna blifvit föredragna, öfverhufvud så många mål nästl. år anses afgjorda som då inkommit.

UTLÄNDSKA NYHETER.

Algier. (Man har redan sett underrättelser om utgången af de Franskt-Engelska Commissariernes underhandlingar med Deyen i Algier, om sjöröfveriernas uphörande; men då dessa underrättelser äro både ofullständiga och obestämda, hafva vi ansett oss böra intaga följande utdrag af et officiellt bref af den 26 Nov.) De vid Congressen i Achen förliden år församlade Magter hade fattat et beslut at tvinga de Barbariska staterne at afstå från deras röfveri system, och Engelska och Franska Regeringarne hade åtagit sig at låta förkunna dessa Stater Beslutet. Til följe deraf ankom hit i början af Sept. månad en liten combinerad Fransk och Engelsk Escader, hvars Chef, i egenskap af deras Regeringars Commissariers aflemnade Regencen en skrivelse innehållande de Regerande Magternes Beslut och en förmaning Regencen at godvilligt foga sig derefter. I händelse af vägran hotades med sådana mätt och steg, som kunde leda til Barbariska staternes förstöring. Commissarien fordrade af Regencen en skriftlig förklaring, hvarigenom den borde förbinda sig at efterkomma de Allierade Magternas vilja. Men för öfrigt skulle Regencen få behålla sin Capare-flotta, och då Deyen frågade om man ville hindra honom från at göra krig med sådana Magter, som kunde angripa eller förolämpa honom, svarade Commissarierna på et sätt, som annorlunda ej kunde uttydas, än såsom et, åtminstone villkorligt, jakande.

Det syntes således, som Regencen utan svårighet bort ingå uti hvad Commissarierna fordrade och hvilket hufvudsakligast bestod i den skriftliga förbindelsen. Omar Pascha hade år 1616 aflemnad en dylik förbindelse åt Lord Exmouth beträffande slafveriets uphävande, och följande året 1817 upbragtes fartyg, hvaraf besättningarne gjordes slafvar alldeles på samma sätt, som förut, utan at något åtal dervid gjordes, ända til Ali Pascha af egen drift gaf dessa slafvar friheten. Samma öde kunde denna nya förbindelse troligen hafva fått. Barbareskerne låta sig vanligen ej bindas genom försäkningar, då de tro sig kunna bryta dem utan fara.

Men dessa considerationer verkade icke på

Deyen, eller hans Rådgifvare. Han visade at han åtminstone ej ville bedraga någon genom sitt politiska upförande, ej dölja några hemliga afsigter under en masque af moderation, man sökte påtvinga honom. Efter några dagars betänketid, upkallade han Commissarierna för at meddela dem sitt slutliga svar och det blef: »At Algeriska Regencen *ICKÉ* ville ingå uti at afgifva den skriftliga förbindelsen; at Regencen väl ämnade troget hålla de fredsfördrag och Tractater den »afslutat med Christna Magter; men deremot behandla såsom fiender de nationer, som ej hafva »särskilda Tractater med Algier, eller äro »repre-senterade af en Consul här på stället; slutligen »at Regencen ej heller ville afstå ifrån den »tenderade rättighet Algeriska Caparne i sjön alltid utöfvat, at visitera alla de handelsfartyg de »träffa, och i händelse med papperen befunnes »minsta felagtighet, såsom at Pass-topparne, eller »de så kallade Riscontreni ej foga sig fullkomliga tilhøpa med Passen o. s. v., et sådant fartyg »upbringas och confiskera elivad nation det än »tilhör.« Med detta Deyens ultimatum uphörde all vidare conference och Eskadern afseglade til Tunis och Tripoli. — Förliden sommar hafva endast et Svenskt och et Norrskt fartyg besökt denna hamn.

Frankrike. Äfven Pasquier skall nu vara sjuk. — Som säkert berättas, at sedan Konungen läst et anförande af sin contraparts, Hr Desgravieres's, Advocat Dupin, H. M. erkänt Rättegången för sig förlorad och genast skänkt Dupin Heders-Legionskorset (hvarmed annars H. M:s egen Advocat, Hr Mars smickrat sig). — Hr Roy har, för sitt lagförslag om national-godsen, fallit i stor onåd hos Ultras. Krigsministerns deremot stiger jemnt i gunst hos dem. — Debatterne öfver de til et antal af 139 inkomna och af 19,057 personer underskrifna petitionerna om vallagen etc. hafva varit ytterst häftiga. De liberale vunno den 14 Jan. i så måtto en seger, at »ordningen för dagen« afslogs och discussionernas fortsättande följande dagen beslöts. Ultras's tidningar blåste alarm och påstodo, at den dagens session skulle decidera mellan Monarkien och Revolutionen. Utskottets betänkande gick derpå ut, at adresserne (ordet petition misshagade) voro constitutions-vidriga. Då venstra sidan ville begynna debatterna öfver betänkandet, afbröts öfverläggningen af et förslag om en tulltarif, som Finance-Ministern framlade (Ministrarne hafva rätt at taga ordet, när dem behagar). Sedan detta föredragande under förfärligt buller var slutadt, begyntes åter discussionen om petitionerna. För dem talte Dupont de l'Èure,

Corcelles, Foy, d'Argenson, Constant. Pasquier, hvilken talte emot dem och skrifvit sitt tal, för at icke ännu en gång förtydas, understöddes af Castelbajac och Barthe-Labastide. Corcelles anmärkte, bland annat, at Kamrarne, genom Ministrarnas vacklande förhållande, nu på de två månader de varit samlade, ingen ting gjort, mer än en President, en ödmjuk adress, en nyårs compliment; och beviljat 12 Krono-utskylder nästan utan öfverläggning, men säkert åtminstone utan förtroende. — Debatterne upskötos til följande dagen.

Den 15. Efter långa debatter, hvarunder Courvoisier försvarade de moderatere petitionerna, men ville hafva de häftiga förkastade; Villèle skarpt angrep vallagen och påstod, at om petitionerna ej förkastades, hade Kammaren på förhand understått sig at dömma om de förslag, Konungen ämnade göra; Manuel målat den oro och bekymmer, som de väntade ändringarna, nu som förledet år, förorsakade i landet (hvissiing från Tribunen); och sjelfva Stats Råden Royer-Collard och Beugnot förklarar sig mot Ministrarne; så behöll de äntligen segren, men blott med 117 röster mot 112, och det beslöts at gå til ordningen för dagen. Man finner huru litet denna pluralitet betyder, då de tre Ministrarnes röster inberäknas och fyra af de utmärktaste liberale, för sjukdoms skull, ej kunde vara närvarande. Ministrarne skola ännu vara i underhandling med Ultrar. Desse hafva dock blifvit oenige sins emellan, så at t. ex. la Bourdonnaye och Salaberry röstat mot Villèle och Corbière.

England. Det nya Ryska Tullsystemet, som tillåter införsel af Engelska manufactur-varor och minskar tullarna, får i *The Times* det högsta loford. Denna tidning yttrar dervid, at England måste blifva et offer för dess motsatta system, som är ytterst förderligt, som icke en gång hyllas af Engelska Ministrarne, och hvars afskaffande man ändteligen bör hoppas, til Englands och fasta landets väl. — Ostindiska-Compagniet har beslutit en ärestod åt Warren Hastings, såsom statsman och hjälte. — Tre Engelska Örlogs-skepp (medförande Engelska Ministern vid Brasilianska hofvet, Hr Thornton) hafva ankommit til Rio Janeiro. Ännu tvenne andra skola stöta til denna escadre, hvars bestämelse är at bevaka Lord Cochranes steg. — I Grefskapet Roscommon i Irland hafva flera hus blifvit öfverfallne af beväp-

nade, som borttagit alla befintliga gevär. En godsägare har blifvit ihjelskjuten.

America. Man förmodar, at Nord-Amerikanske Regeringen snart kommer at erkänna Buenos Ayres's sjelfständighet. — Ifrån Baltimore berättas, at til trots för lagarne, kaperiet under Artigas flagga drifves argare än någonsin. Åtta skepp lågo d. 1 Jan. i Baltimores hamn, segelfärdige til detta ändamål; flere kapare hade der inlupit.

Danmark. Isen i Sundet bröt up natten mellan den 14 och 15 Januari. En hop slädar, som lastade med linneväfnader etc. öfverkommit från Svenska sidan, måste stadna kvar. — Från Philologen Rask har bref kommit, skrifvit i Mosdock den 19 Oct. Han var från Astrachan dit ankommen i sällskap med en Caravan af 100 vagnar. Han var den ende Christne bland hela det Tartariska resesällskapet. Han berömmar deras vänliga, ja hjertliga bemötande, och beklagar sig blott, at han icke kan, i anseende til herrskande oroligheter, länge nog uppehålla sig på Kaukasus, för at studera språken. Icke eller kan han, enligt sin plan, resa genom Persien til Indien, emedan krig rasar i östra Persien. Nu kommer han at genom vestra Persien resa ned til hafvet och sedermera på et Engelskt skepp til Indien.

Tyskland. Den 15 Jan. öppnade Konungen i Würtemberg Landtdagen med et tal, hvari han bland annat yttrade sin tillsigt til Ständerna vid de förestående rådplägingarne, samt sin föresats at i alla grenar af förvaltningen iakttaga den största sparsamhet, och dervid han sjelf ville föregå med exempel; slutligen tillkännagaf han det han updragit sina Ministrar at meddela Ständerne åtskilliga Lagförslag, samt at til deras öfverläggning framställa äfven andra viktiga Landsangelägenheter, hvaribland skulle förekomma fastställandet af de belopp, hvarmed de nyförvärfvade provincerne komme at deltaga i Stats-skulderne.

På detta blad prenumereras i Deleens & Comp. Bokhandel, med 3 R:dr B:ko för halfår. Prenumerationen är öppen endast til slutet af innevarande månad.

STOCKHOLMS COURIER.

Måndagen den 7 Februari.

Sine ira, studio et metu.

STATSHUSHÅLLNING.

Recension.

Plan til en på actier grundad Transport-inrättning emellan Stockholm och Götheborg, medetst tvenne Angbåtar, en på Mälaren och en på Wenern, samt Forvagnar (til hvilkas inrättande et bidrag af Statsmedlen blifver at påräkna) emellan Angbåtarnes ömsesidiga landningsställen; under tilförordnade Öfver-Ståthållarens i Stockholm, Landshöfd. och Commend. Friherre Edelcreutz's ledning och inseende föreslagen af Jac. Forsell, Major, Carl af Forsell, Öfverste-Lieutenant. Stockholm, Elméns och Granbergs Tryckeri 1820; 66 sidor in 8:o.

Herrar Forsell hafva hos Kongl Maj:t i underd. sökt dels tilstånd at genom subscriptioner samla et bolag, för at tilvägbringa en sådan Angbåts-inrättning, som bokens titel innehåller, dels understöd af statsmedlen til den forvagnsfart, som vore nödig mellan Angbåtarnes landnings-ställen, hvartil Örebro eller Arboga föreslås å Stockholmska sidan, samt Årås lastageplats eller Christinehamn å Götheborgska. Kongl. Stats-Contoret och Commerce-Collegium hafva afgifvit underd. utlåtande och tilstyrkt bifall å ansöknin-gen, hvarpå Kongl. Maj:t, den 30 sistl.

Dec., beviljat bolagets uprättande under ledning och inseende af Hr Frih. Edelcreutz, och försäkrat det blifvande bolaget, »at, sedan kostnaderne för den med »Angbåtsfarten förenade forvagns-inrätt-»ningen blifvit närmare utredde, i afse-»ende på förstnämnde inrättning undfå »det understöd, som kan pröfvas lämp-»ligt, samt af omständigheterna påkallas »och medgifves.«

Förslaget är patriotiskt. Det bygges på erkännandet af de två sanningar, at en lättad och påskyndad communication i et land är et villkor för landets upkomst, samt at det nuvarande skjuts-systemet i Sverige är tryckande och förderfligt för landet. Hvarje nytt erkännande af denna sanning är för medborgaren dyrbart, då man nemligen är öfvertygad, at det onda kan hjälpas. Då vi äro af denna öfvertygelse, så få vi för fäderneslandets skull tacka Hrr F. för deras förslag, äfven om det icke lyckas. Vi äro icke af dem, som genast anse et misslyckadt förslag för et odugligt.

Först en kort framställning af närvarande förslag, sedan vårt omdöme deröfver.

Emellan Stockholm och Götheborg finnes så lång sjöväg at begagna, så at endast omkring 15 mils landresa återstår, nemligen mellan Arboga och Christinehamn. Närmast vore väl mellan Örebro och Wermlands Säby; men då dels Arboga Canal är så smal, at Mälar-Angbå-

ten blefve för liten, om den skulle gå til Örebro, dels Christinehamn, såsom stad och nederlag för en stor del af Wermländska jernhandeln, bör hellre väljas än et privat landtgoods, hafva Hrr F. ansett landt-transporten böra inrättas mellan Arboga och Christinehamn. Emellan den förra af dessa två städer och Stockholm, samt mellan den sednare och Götheborg skulle den i frågavarande *Ångbåtsfarten* inrättas.

Kostnaderne hafva på följande sätt blifvit uppskattade: Två Ångbåtar, med ångmachinerne och full inredning, kosta 38,000 R:dr B:co, hvilket således utgör den summa, som genom subscription bör samlas. Actiernas antal blifver 380, och hvardera således beräknad til 100 R:dr. Subscriptionen är redan öppnad, i Stockholm på Wiborgs & C:o Boklåda eller genom correspondence med Hr Öfv. Lieut. af Forssell; i Götheborg på Börsen eller genom correspondence med Hr Major Forsell.

Hvad angår calculen öfver de årliga kostnaderna (räntan på actierna inberäknad) samt öfver den sannolika inkomsten; så hänvisa vi läsaren til sjelfva skriften. Alla beräkningar af inkomsten synas oss så försigtigt och lågt upgjorda, at man icke bör anse den påräknade summan kunna uteblifva. Om i öfrigt några inkast skulle kunna göras mot en och annan detalj i förslaget; så vore detta ingenting annat än hvad som är vanligt i alla dylika ämnen; och de jemknigar, som vid verkställigheten kunna komma i fråga, skola för ingen del hafva inflytande på planens utförbarhet. De blifva naturligtvis ämnen för den närmare granskning, som vid bolagsstämman kommer at äga rum.

I förbigående torde man af Hrr Förf. få begära en förklaring, huruvida meningen är, at actie-ägare, genom sjelfva teckningen, skola ovillkorligen förbinda

sig til penningarnas erläggande, eller om icke lämpligare kunde synas, at, sedan bolags-stämman blifvit hållen och bolagsreglor uprättade, hvar och en af de tecknade, som med dessa regler icke funne sig nojd, skulle äga at afsäga sig sitt deltagande, då den härigenom upkommande bristen i det tecknade capitalet kunde fyllas medelst ytterligare tortfarande subscription. En sådan förklaring skulle, efter vår tanka, bidra til vinnande af bolagsmän. Och man kan ej neka, at fordran härpå är billig, då vanligen vid dylika företag ingen teckning kommer i fråga förr än bolags-reglorna blifvit lagde under allmänhetens ögon.

Om beräkningen af hvad som skall utföras, af föremålet och de fördelar, som böra vinnas, eller de hinder, som böra öfvervinnas, är något lösligt behandlad; så har man deremot ingenting at påminna vid den omtänka och precision, hvarmed kostnaderne för de til utfördet nödvändiga saker blifvit beräknade. Fartygen, ångmachinerne, skeppsfolkets aflöning, åtgången af ved, synas noga värderade.

Förslagen om afvägarne til Carlstad, Mariestad, Strengnäs och Westerås, torde blifva ämnen för bolagsstämmans vidare öfverläggningar. En Carlstadsbo t. ex., som vill begagna Ångbåten, finnes kanske lättare benägen at på egen hand besöka Christinehamn, än et helt, från Stockholm til Götheborg resande, sällskap at besöka Carlstad. Hvad som, näst resans bekvämlighet och lindriga pris, mest bör locka til dess företagande, är skyndsamheten; och denna förlorar genom för många afvägar. At vissa sådana dock måste tagas, derom är man öfvertygad.

Men alla anmärkningar böra öfver ses, då man tänker på det stora i sjelfva idéen, at vilja lätta Svenska jordbrukets

förfärligaste onus, skjutsen. I långliga tider har detta varit påtänkt. Vid många Riksdagar hafva motioner blifvit gjorde, at afskaffa det nuvarande sättet at lärda i Sverige, och införa et på billiga grunder bygd. I början ville man icke ens erkänna principens rigtighet, utan försvarade det närvarandes nödvändighet. Äntligen är det kommet så långt, at man erkänt dess skadlighet både i moraliskt och ekonomiskt afseende; men hos oss har alltid varit et stort svalg befästigt mellan erkännandet och verkställighet. Vi Svenskar äro tänkare, uppgöra teorier och projecter trots någon; men då fråga blifver at verkställa, då begynna alla ursäkta sig. Tiden är icke mogen, säger man; vidare uplysningar böra inhämtas, vederbörande höras, folket uplysas o. s. v. Men hvad är tiden? Är hon et sjelfständigt väsende, som går sin väg, då människorna gå sin? Nej, vi äro rädda för vår egen skugga; vi strida med väderqvarnar. Begripa vi det rätta och nyttiga, så böra vi verkställa det, och icke stå gapande och vänta på tiden, tills hon kanske längesedan är förbi oss. Skall man vänta, tills *hela massan* af folket insett en sats, så får man vänta i evighet; ty massan lærer endast af enfarenheten och erkänner riktigheten af en teori först sedan hon sett den verkställd och nyttig. Detta är dessutom så mycket nödvändigare, som det är enda medlet at upplysa dem, hvilka *icke vilja* begripa.

Derföre har Hrr F:s förslag så starkt fäst at vår upmärksamhet, at det lemna utsigt til et sådant praktiskt öfvertygande. Den såsom et nödvändigt villkor i planen ingående forvagns-inrättningen mellan Arboga och Christinehamn, en väg af 15 mil, skall blifva et experiment i smått at gifva en försmak af forvagns-inrättning i allmänhet. Hvad vi tänka om denna inrättnings både nödvändighet och

verkställbarhet instämmer fullkomligt med hvad Bondeståndet sistl. Riksdag yttrat, uti dess til Kongl. Majt ingifna underdåniga ansökning om skjutsväsendets omskapande. Denna ansökan blef väl genast tryckt, men, i brist af recension, liggande osöld i boklådorna. Då det numera torde vara utan ändamål at endast hänvisa til denna skrift, hvaraf uplagan förmodligen redan gått til maculatur, men vi icke desto mindre tro dess läsning vara af någon nytta; torde det tillåtas oss at, såsom innehafvare af et exemplar, hvilket händelsevis kommit i våra händer, här meddela hela skriften, hvarmed allmänheten torde finna sig lika belåten, som om vi sjelfve skulle afhandla ämnet, alldenstund vi erkänna oss icke kunna finna något tjenligare at derom säga.

Stormächtigste Allernådigste Konung!

Under nu påstående Riksdag, har hos Bonde-Ståndet allt bemödande blifvit användt, at bereda lindring i et på jordbruket hvilande besvär, som säkerligen är det största bland hindren för denna närings uphjelpande ur dess trånande tilstånd. Detta besvär är *Gästgifveriskjutsen*, upfunnen i en tid, då ännu intet stadgadt samhällsskick gaf utvägar til en inrättning efter rättvisa och Stats-ekonomiska grunder, och allt sedermera, ned föga förändring, bibehållen. De öfrige Riks-Stånden yttra ännu tvifvelsmål om sjelfva möjligheten at lätta denna tyngd, hvilken de likväl nu mera erkänt vara den svåraste af alla, som trycker Svenska jordbruket, och Bonde-Ståndet har således ansett det för en pligt, at med sina särskilta underdåniga önskingar biträda dem, som Rikets Ständer i detta ämne til Eders Kongl. Majt frambära. Ståndet anhåller derföre underdånigst at härmed delst få til Eders Kgl. Majts nådiga be-

dömande öfverlemna följande utveckling af sina tankar i ämnet.

Grunden til den fördom, som håller den nu varande Skjutsinrättningen i Sverige för den enda möjliga, måste för Eders Kgl. Maj:t vara alldeles främmande. Den, som känner så många andra land och deras inrättningar, kan ej fatta, huru detta af naturen rika och lyckliga land skulle kunna vara det enda, som för fattigdom och folkbrist icke medgifve en Skjutsinrättning, hvars omedelbara följd måste blifva at gifva jordbruket förkofran och derigenom framkalla en snabbt stigande välmåga och befolkning. Om det är afgjort, at en sådan anstalt til resors befrämjande, utan tyngd för jordbruket, blifvit hos andra folk införd långt tidigare, än de hunnit til den grad af ekonomisk utveckling, dit Sverige under sina olyckor längesedan sträfvat och der det nu står; så måste väl allt tvifvel vara undanröjdt om möjligheten för Sverige at äntligen vinna, hvad andra vunnit.

Räknar man Sveriges folkmängd i förhållande til hela landets arealvidd; då blir Sverige et bland de folkfattigaste af alla bebodda land. Afräknar man åter de ofantliga sträckor, som utgöra största delen af vidden och sammantagne äga mindre invånare, än en bland de fruktbarare provinserne; då finner man på hela återstoden en befolkning, som visserligen icke är den lägsta bland alla de länders, hvilka redan vunnit hvad som nu sökes; och härmed försvinner et af de hufvudsakligaste inkast, hvarpå deras mening hvilat, som tro en ännu vida starkare folkmängd nödvändig, innan en bättre skjutsningsanstalt kan vinnas.

Resornas mängd i et land beror likväl icke blott af folkmängden. Den rättar sig efter landets local, efter folkets lynne och vanor, efter arten af dess näringsfång och mera dylikt. I alla dessa afse-

enden finner sig Sverige i den belägenhet, at ovanligt mycket resor här måste ske i förhållande til landets befolkning. När härtil kommer den hos oss i sednare tider så vidt utbredda luxe, som vållat et allmänt behof at resa med mera ståt och bekvämlighet, samt följagtligen med större antal af hästar, än nödigt vore; så återstår ej något tvifvel, at ju, för mängden af resande, i alla våra bättre och mer befolkade provinser, skjutsväsendet kunde ställas på en bättre fot. Åtminstone äga vi några stora vägar, utan tvifvel starkare besökta, än många bland dem, som i andra länder äro försedde med skjutsinrättningar; och på dessa vägar kan det ej här vara omöjligt at inlösa samma slags inrättningar. För närvarande är det också icke något annat, som Bonde-Ståndet äsytar, öfvertygadt, at en mera vidsträckt och fullkomlig reglering fordrar tid, och icke ens kan komma i fråga förr, än erfarenheten visat den nytta af företaget, som dessförinnan ej kan blifva rätt tydlig för Allmänheten.

Utan tvifvel är det i detta ämne en lika nödvändig, som i Sverige allt hitintills försummad omsorg, at nyttiga och nödvändiga resor må i möjligaste måtto lättas, men aldrig genom sådana medel, som tillika tjena at reta yppigheten til reslystnad, på landets invånares bekostnad. En gräns bör, så vidt möjligt är, updragas emellan de båda slagen af resande, och skillnaden i skjutslega befrämja ändamålet. Skjuts för lindrigt pris åt den, som nöjes at resa utan öfverflöd och pragt, och en högre betalning för den, som icke vill begagna den allmänna skjutsen, upkomma otvunget och utan vidare bekymmer, genom inrättande af sådana *forvagnar*, som kunna hållas för et ganska lindrigt pris, emot hvad skjutsen måste kosta, om den skall utgöras af Landtmannen och så betalas, at han kan vara

nägorlunda skadeslös. Sådane forvagnar är det derföre, som Bonde-Ståndet önskar at få införda på de vägar, der det för närvarande kan låta sig göra.

Detta har Bonde-Ståndet ansett inträffa åtminstone på de vägar, der mer än sex hållhästar på stationen dagligen nu finnas, eller så mycken skjuts går, som svarar emot detta antal af hästar; och denna öfvertygelse är grundad på et förslag, som Ståndet underdånigst utbeder sig at få i korthet för Eders Kongl. Maj:t här framlägga.

På en forvagn med tre hästar borde fyra resande, hvardera med en kappsäck om 2 til 3 Lispunds vikt, samt formannen och en postväska om 10 til 12 Lisp. skjutsas. I den mån tyngden medgäfvé, kunde paketer och kappsäckar få plats och, under skjutshållares och formäns ansvar, fortskaffas mot viss betalning efter vigten. Om då med forvagnarne borde bestridas lika mycken skjuts, som nu går med hållhästar, d. v. s. at lika många resande dermed borde forthjelpas; så skulle, då hvarje person, efter nu gällande Skjutsordning, behöfver minst en häst, hvar sjerde hållhäst på hvarje forvagnsstation vara besparad. Och då mellan dessa stationer afståndet hvarken behöfde eller borde vara mindre än 3 mil, samt följagtligen, öfver hufvud, hållet vid hvarannan nu varande Gästgifvaregård blefve umbärligt; skulle på alla de vägar, der forvagns-inrättningen låte verkställa sig, skjutsningsbesväret minskas med $\frac{2}{3}$ af nu varande hållskjutsen samt afskaffande af hela postföringsbesväret, utan någon minskning i de resandes antal, men med en ny och betydlig fördel för allmänna communicationen, genom tilfället at skicka varor, utan at någon person behöfde medfölja. Vagnarne borde vara inrättade med säten på fjädrar och et tak, som, i brist af läder, kunde göras af vaxduk

eller buldan, til skydd mot regnväder. De skulle gå genom natt och dag, endast med så långt uppehåll på hvarje station, som fordrades för ompackningen af varorna och de resandes förplägning. Alltsammans inberäknadt, borde 5 timmar åtgå emellan hvarje station. När de således tilryggalade något öfver 14 mil om dygnet, komme både postgång och resor at med dessa vagnar ske fortare, än som nu i allmänhet inträffar.

Tre hästar fodras om året på stall för 500 R:dr Banco. Formannen, som tilika är Stalldräng för dessa 3 hästar, födes och aflönas med 300 R:dr, vagnen underhålles för 150 R:dr, hästarnes inköp hvar 8:de eller 10:de år samt underhållet af stallrum och foderhus kostar tillsammans årligen 150 R:dr; och således är hela kostnaden för en sådan vagn, som här ofvan nämnes, 1100 R:dr B:co. Goda och försvarligen underhållna hästar kunna göra en skjutsning af 3 mil om dagen, i fall de få hvila hvar tredje dag, och således, då de t. ex. från sin hemstation skjutsat om morgonen kl. 7 och kl. 12 ankommit til den nästa, samt der hvilat til kl. 5, kunna de åter draga forvagnen hem til kl. 10, så at 2:ne dagsresor äro gjorda och de 2:ne följande dagarne återstå at hvila på; eller också, i fall de på andra stationen få afbida posten tills 24 timmar förslutit efter den stund, då de gingo hemifrån, återkomma de följande dagen, och få då i samma mån mindre hvilotid til nästa resa o. s. v. Hvarje forvagn skjutsar således, efter 2 mil öfver hufvud på dygnet, 730 mil om året; och den ofvan uptagne kostnaden 1100 R:dr är följagtligen netto godtgjord med 1 R:dr 24 sk. Banco milen för hela forvagnen. Om denna skjutslega betalas af de fyra resande, som hafva plats på forvagnen; så är hvarderas utgift 18 sk. milen, eller hälften mer, än som nu på landet

betalas för en häst, hvarmed dock nu för tiden så få resande äro belätne, då de tvertom, för at komma fort, måste nyttja förebud, och för at resa beqvämt, åka efter 2:ne hästar. Dessa bespara minst hälften af sin kostnad, och äfven den, som nu reser ensam i kärra, skall anse för en välgerning, at med 6 sk. tilökning i skjutslegan på milen, vara befriad från all väntan och krångel, och få åka beqvämt och skyddad mot regn.

Hvad Postverket bör betala för postväskans forslande, och hvad som inflyter för fortskaffande af särskilda kappsäckar och paketer, kan lemnas skjutshållaren i vinst. På forvagnen kan alltid vara plats för sådana til minst 10 Lisp. tyngd. Om nu 4 rist. milen betalas för skålpundet; så gör detta 4 R:dr 8 sk. Banco emellan hvarje station. Et för communicationen i allmänhet, och i synnerhet för den litterära, så fördelagtigt medel, kunde ej annat än blifva flitigt begagnadt; och då vinsten deraf för Skjutshållaren gjorde nära fördubbling af skjutslegan, så ofta vagnen vore fullt lastad; måste derigenom ovillkorligen vinnas vida mer än ersättning för allt hvad som kunde förloras genom saknad af fullt antal resande. Skjutshållningen med forvagn måste därför blifva, hvad den också verkligen är, der den finnes, en ganska indräktig handtering, af hvilken, i stället för offering af det allmänna, den man här alltid föreställt sig såsom derifrån oskiljagtig, Staten skulle kunna njuta Bevillningsafgift, ehuru Bonde-Ståndet visserligen anser det vara i sin ordning, at de, som vid första inrättandet anmälte sig til Forvagnshållare, finge skattfrihet på vissa år eller för lifstid, såsom en skälig upmuntran til första försöket med en så nyttig, och dock så omtvistad anstalt.

Opinionen mot detta förslag har kunnat få en anledning deruti, at man icke

nog tydligt skiljt det från de slags försök, som i sednare tider vid flera bland våra Gästgifvaregårdar blifvit gjorda med entreprenader af enskilda personer om skjutsens utgörande efter nuvarande skjutsordning. Då en sådan Entreprenör varit skyldig at hålla hästar i beredskap för det högsta möjliga antal af resande, som vid vissa tilfällen kunnat sammanstöta; är det tydligt, at Entreprenörerne endast af detta skäl måst råka i et ohjelpigt lidande genom underhållande af et vida större antal hästar, än som jemnt kunnat sysselsättas och gifva inkomst. När härtil kommer, at hvarken skjutsordningen medgifver rättighet för den skjutsande, at under resan sjelf handtera hästarne, eller det varit möjligt för Entreprenören at medskicka pålitligt folk, som ens vid framkomsten kunnat behörigen vårda dem; så har det varit oundvikligt, at dessa hästar måst blifva på det högsta misshandlade och ganska hastigt gå förlorade. Ehvad tilskott skjutslaget än gifvit, för at upväga dessa förluster, är det likväl lätt begripligt, at dylika entreprenader ej kunnat bära sig; och man må endast förundra sig öfver deras obetänksamhet, som icke förutsett allt detta, och någonsin kunnat inlåta sig deruti.

Emedlertid är det säkert deras exempel, man har at skylla, i fall personer komma at saknas, som vid inrättande af forvagnar vilja åtaga sig at vara skjutshållare. Möjligheten häraf måste förut sättas; och Bonde-Ståndet har därför varit omtänkt på en utväg, som skall kunna gå i verkställighet, utan hinder deraf, at fullt antal skjutshållare ej vore at tilgå för alla stationer. Ståndet ser intet hinder, at ju hållhästar kunna användas för forvagnarne. På hvarje station, der en duglig skjutshållare icke genast anmäler sig och ställer säkerhet

för sina skyldigheters upfyllande, föranstaltar man blott om en Gästgifvare, som håller förplägning åt de resande och har vagnarne i ordning. För detta sednare besvär får han de 150 R:dr B:co för vagnen, som anses motsvara kostnaden till dess underhållande, och hvaremot Staten upbär den besparade postafflöningen samt portoafgiften för paketer och kappsäckar, som skickas af andra personer än resande. De nu befintliga hållskjutlagen få en sådan reglering, at det nödiga antalet af hästar för forvagnen inställes på bestämda timmar. Härigenom minskas, såsom ofvan nämnt är, deras skjutsningsbesvär med $\frac{2}{3}$ delar, hvilken minskning jemnt fördelas, så at tiden mellan hvarje skjutsandes tour blir desto längre. Hela det dygn, som de nu äro skyldige at uppehålla sig på Gästgifvargården och afbida skjuts, försvinner, jemte det menliga inflytande på sedligheten, som uppkommer från den kroglefnad, hvartil allmogens söner och drängar vänja sig under denna väntningstid i hållstugorna. De skjutsande få sjelfve köra forvagnarne, under ansvarighet för deras framkomst på utsatt tid, och följagtligen undvika all fara för hästarnes förderfvande, antingen genom våldsam körning eller för tunga åkdon. Det äfventyret, at icke alltid få fulla skjutspenningar, för brist på fullt antal resande, vore ändock icke jemnförligt med det, som nu äger rum, nemligen at få vänta hela dygnet alldeles för intet. Deremot vore det en fördel, at hvarje gång få göra en skjutsning, som i allmänhet vore lönande genom den längre väg man skjutsade, och hvilken likväl så obetydligt ökade hela besväret af skjutsfärden.

(Forts. e. a. g.)

INRIKES UNDERRÄTTELSEK.

En från General Adjutanten för Armén til K. Krigs-Collegium aflåten Embets-Promemoria af d. 17 sistl. Jan. innehåller, at, enligt nådig befallning, instundande sommar, ifrån och med den 1 och 2 Juni til och med den 25 och 26 samma månad, komma at til öfningsläger å Ladugårdsgärdet sammandragas, utom de til Stockholms Garnison hörande Trupper, Lif-Regementets Dragon-Corps, Södermanlands Regemente och hela 2:dra Infanteri-Inspection, eller Uplands, Vestmanlands, Helsingö och Dal-Regementen. Hela indelta Armén, så väl Cavaleriet som Infanteriet, får 14 dagars Befälsmöten: de Regimenten, som ej förläddes varit vid Lägrer i Skåne, samt ej i år komma til Ladugårdsgärdet, få, med undantag af Lif-Regementets Hussarer, 16 dagars Regementsmöte på sina vanliga mötesplatser; och Beväringen af innevarande års Class sammandrages jemväl til 10 dagars vapenöfning; allt in- och utryckningsdagarne oberäknade.

UTLÄNDSKA NYHETER.

England. Den 18 Jan. inföll hastigt et så starkt töväder, at all snö försvann på en natt och sjöfartens öppnande med det första väntades. — I Birmingham stiga sockne sammanskotten til de fattigas underhåll lika så högt, som under den värtiga tiden 1816, då hvetet kostade 17 sh. p. bushel. Nu kostar det 8 sh., och alla andra lifsmedel äro lika lindriga; ändock är, för brist på arbete och stockningen i handel, nöden vida större än på sistnämnde bedröfliga tid. Sådant synes tilståndet vara i alla manufactur-districter. Åkerbrukaren klagar äfven, och många egendoms-herrar och förpaktare befinna sig i lika nöd, emedan deras producter icke ersätta productions-kostnaden, i anseende til penningarnes höjda värde.

Nederland. Öfversvämningsarne hafva varit oerhörde, efter det nya tövädret. I Brüssel vet man, sedan 1716, vattnet aldrig hafva stått så högt. Det inträngde den 20 Jan. i Staden, hvaraf flera gator liknade floder. — Amsterdamska Vexelbanken är uphåfven, genom et Borgmästarens beslut af den 19 Jan. De curanta affärerna liqvideras ända til den 28 Juli.

Frankrike. Decazes är ännu sjuk. De Serre kan, såsom Läkarne förklarar, icke bevista denne session. — Den 18 Jan. beslöts, äfven i Pairernas Kammare, ordningen för dagen, då petitionerna om vallagen förekommo. Davoust gjorde en för

klaring, i afseende på de liberalas utfall mot honom. Vid en nådansökning, sade han, måtte väl propositionsrätten tillhöra Konungen. — S. D. har Tribunalet i första instans helt och hållet afslagit Desgravières's käromål mot Konungen och Civilistan och dömt D. at betala rättegångskostnaden. — Session den 15 skall vara den sannaste bild af tilståndet i Kammaren. De mäst enständiga och eftertryckliga Petitioner för bibehållandet af Chartan och vallagen i deras helhet inlöpa allt jemnt, och hvilka komma under det nya sedan Nyåret förordnade och mer af Liberala sammansatta Utskottets öfvervägande. — Gref Decazes Instruction i afseende på Missionärerne bekräftar sig fullkomligt; det är Prefecterne öfverlemnadt at vidtaga alla de åtgärder, de finna ändamålsenliga, för at hindra alla yttre Religionsacter af Missionärerne, och at inskränka dem blott til det inre af Kyrkorna. — Så stark sinnesspänningen är, heter det från Paris, så stort är likväl det öfverallt herrskande lugnet, hvilket ingenstädes blifvit stördt, och de halva ganska orätt, som påstå at Revolutionärer drifva sitt spel i Frankrike, och at en explosion är nära; allt detta är orimligt. — Enligt underrättelser om de i de Förenade Staterne varande Fransmän, skall Lefebvre Desnouettes fortfara at uppehålla sig i Aigleville, den Franska Coloniens hufvudort i Alabama, och hvilken den 18 Oct. räknade 300 Franska invånare. Joseph Bonaparte, som bebor et Landställe i Newjersey, har erhållit titel af Medborgare i de Förenade Staterne. — I Toulouse har varit närmare 11 graders köld, hvilket på 30 år ej inträffat.

Tyskland. Den 17 Jan. hade Würtembergiska Ständernas andra Kammare sin första Session, och var dervid nästan fulltalig. Tre medlemmar sattes på förslag til President i Kammarerna, och hvaraf Konungen dertil skulle utse en. — Vid session den 18 inkommo 2:ne det hemliga Rådets skrivelser, den ena rörande den ordning, som vid ärendernas behandling kommer at iakttagas, den andra at Konungen utnämnt Dr. Weishaar til President. Den 20 Jan. förelades för andra Kammarerna, i en utförlig framställning, Finansverkets tilstånd. — Förbunds Församlingen i Francfurt har åter sammanträdt den 20 Jan., men, i anseende til bristande instruction för åtskillige af medlemmarne, och så länge Congressen i Wien påstår, kommer den tils vidare at genom afdelningar sysselsätta sig med förberedande arbeten; den 10 Aprii skola likväl den allmänna Bundsför-

samlingens ordentliga sessioner sednast taga sin början. — Åtskillige af Södra Tysklands floder hafva åter börjat svälla. Från Francfurt berättas under den 23 Jan., at Main föregående midnatt börjat stiga, och at kl. 5 f. m. vattnet redan inträngt genom alla stadens portar. Middagstiden var vattnet redan några fot högre än vid öfversvämningen Jultiden, och stigandet fortfor allt jemnt. Man befarade at få höra om stora olyckor, emedan man sett åtskilligt husgeråd m. m. drifva med strömmen. Nästan alla poster hade uteblifvit. — Med. Dr H. Marx från Baden, hvilken sedan förl. höst varit arresterad i Wien för misstankar om deltagande i straffbara politiska förbindelser, har nu, efter slutad undersökning, blifvit förklarad oskyldig och lössläppt. Deremot skola, enligt offentliga blad, Professorerne Snell och Sartorius blifvit arresterade och förde til Mainz, för at undergå ransakning i och för dem gjorda beskyllningar.

Spanien. (Öfver Paris, dit Courierer ankommit, af hvilka den sista lemnat Madrid d. 9 Jan.) Nyårsdagen utbröt bland Expeditions trupperna et upror, af helt annan art än de förra. Cortes's constitution var proclamerad i Cadiz. De uproriske hade bemäktigat sig Grefve Calderon, släpat honom med sig in i bergen och låtit trycka hans brefvexling med hofvet. Ryktet sade, at de bemäktigat sig alla skansar vid Cadiz, utom Trocadero, som de blockerade; samt at 10,000 man gingo emot Madrid. — Nyårsmorgonen blef Grefve Calderon i sitt hufvudquarterm i Arcos arresterad af en Officer, hvilken kom til honom med depecher, Chefen för Generalstaben, Grefve Serras, gjorde honom föreställningar, som besvarades med et sabelhugg. — Besättningen i Trocadero skall äfven enhälligt hafva förklarad sig för Cortes's constitution. — Då den Courir, som medförde dessa nyheter, lemnade Madrid, var folket der ganska oroligt; och man hörde ropas: lefve Constitutionen. Lifgardister redo genom gatorna med dragna sablar. — Madrids hofutidning för den 11 vet emedlertid intet af allt detta. — Handelsbref från Bayonne vilja veta, at Calderon blifvit skjuten af de uproriska.

Ryssland. En deputation af Köpmän från Moskow skall hafva kommit til Petersburg, för at göra föreställningar mot införsel-friheten.

STOCKHOLMS COURIER.

Thorsdagen den 10 Februari.

Sine ira, studio et metu.

STATSHUSHÅLLNING.

Recension.

(Slut från föregående N:r).

Et inkast af alldeles ingen betydhet måste det vara, som man dock så mycket hör uprepas, at, äfven på våra största stråkvägar, resande komma så ojemnt, at den ena dagen fordras ojemnförligt mindre skjuts vid Gästgifvaregårdarne, än den andra. Detta är ganska naturligt, då den resande ej har något skäl, at hellre välja den ena tiden än den andra, och hans blotta nyck, eller et tillfälligt uppehåll genom dröjsmål med skjutshästarnes anskaffande, således bestämmer dagen eller timmen af hans ankomst til hvarje ställe. Men ofelbart äro resorne til största delen sådane, at de kunde bestämmas efter forvagnens afgangstid, äfven om på vissa vägar densamma ej kunde gå oftare än hvarannan eller hvar tredje dag. På sjelfva timmen åter kan högst sällan en resa vara så angelägen, at icke forvagnen kunde begagnas, der den ginge en gång om dagen; och någon forvagns-inrättning på mindre vägar än sådane, har Bonde-Ståndet nu icke satt i fråga. — I händelse af trängsel med resande, skulle den äga företräde, som först anmält sig, och de öfrige finge, om de ej kunde dröja til nästa forvagns afgang, begagna samma utväg,

som i alla fall, här liksom i andra land, måste finnas för dem, hvilkas resor ej kunde efter forvagns-inrättningen regleras, eller hvad som utomlands kallas extra-post och hos oss förmodligen kommer at heta, såsom nu, *reserv-skjuts*.

Den nu varande Skjuts-inrättningen, skadlig i så många andra afseenden, har äfven medfört et öfverdrifvet behof af åkdon för hvem som vill resa; och sjelfva vanan at nyttja egen vagn skall i början utan tvifvel lägga sig emot begagnandet af forvagnen, ehuru beqväm den än måtte blifva. Det måste dessutom medgifvas, at många personer, som för sin värdighet eller sin sjuklighet hafva verkligt behof af egna vagnar, borde finna utväg at begagna dem, hvilka öfver natten och göra sådana dagsresor, som de behagade. Forvagns-inrättningen blir således blott en anstalt för dem, hvilka, enligt hvad Bonde-Ståndet här ofvan i underdånighet nämnde, nöjas at resa utan öfverflöd och prakt. För dessa måste den blifva lika välkommen, som obrukbar för de öfriga; och då den skjutslega, hvarmed omkostnaderne til en forvagn äro ersatte, ej får blifva måttstock af den vederställning, som erfordras för en annorlunda beskaffad ojemn skjutsning, erbjuder sig här otvunget en utväg til det sökta vigtiga ändamålet, at icke genom en lika låg betalning med den, för hvilken de, som göra angelägna resor, böra

betjenas, gynna onödiga lustfärder eller befrämja et yppigt resande, som hittills alltför mycket varit i bruk.

Uti den reservskjuts, som för ändamålet måste bibehållas, lærer ej heller någon annan förändring kunna äga rum, än förhöjningen i skjutslegan. Af det belopp, hvartil denna förhöjning stadgas, beror således den ersättning, Landtmannen skall vinna för allt det skjutsningsbesvär, hvarifrån han ej kan befrias, och hvilket, utom reservskjutsen på de vägar, der forvagnar blifva, äfven kommer at innefatta utgörande af all skjuts på de öfrige vägarne. Härvid kan det icke undfalla Eders Kongl. Maj:ts nådiga upmärksamhet, huru mycket Landets Allmoge måste lida genom et sådant besvär; och Bonde-Ståndet utbeder sig underdånigst, at här få teckna blott så mycket deraf, som gör tillfyllest at visa, det en fullkomlig ersättning icke är at förvänta, med hvad tilökning i skjutslegan, som helst kan beviljas.

Skjutsning är en med jordbruket i sin natur oförenlig handtering. Tvinga Bonden at underhålla hästar, dem han för sin näring ej skulle behöfva, är redan at tilskynda honom en obotlig förlust i hans hushållning. Och då han framfodrat et par hästar med en kostnad, som öfverstiger underhållandet af 2 par för jordbruket vida nyttigare oxar; ser han sig genom skjutsningen ofta beröfvad allt gagn af hästarne, just vid de tider af året, då dess försummande störtar honom i nöd och brist på alla livets behof. Den förra af dessa olägenheter har Svenska Allmogen längesedan vant sig at glömma, liksom kunde det ej vara anförunda. Den sednare åter är så beskaffad, at den icke kan glömmas; och äfven med den bästa inrättning af den håll- och reservskjuts, som måste kvarblifva, kan denna skjuts

ej undgå at blifva den svåraste tyngd för jordbruket.

Oberäknad omöjligheten at gifva skjutsaren säkerhet, at hans hästar ej skolas skadas, då deras behandling under resan måste öfverlemnas åt den resande, och då en viss föreskrift om åkdons tyngd samt förhållandet i bättre och sämre väglag ej skulle kunna handhafvas, hvaraf följagtligen olägenheterna lika träffa Håll- och Reservskjutsande; står det ej at förekomma, at ju skjutsningen kan trägnast påkomma för de sednare, just då deras sädd eller skörd måste för sig gå, och at så många dagar vid hvardera försummas, at den tjenliga väderleken emedertid går förbi, och en til och med temligen bemedlad Bondes hela välfärd derigenom är på en gång undergräfd.

Hållskjutsen, såsom mera sällan påkommande, blottställer icke för så stora vådor och så förödande förluster; men den säkra uppoffringen dervid är vida större. De Hemman, som äro och måste blifva anslagne til denna skjutsning, ligga vanligen på mer än en, men til och med fem mils afstånd från Gästgifvaregården. Kl. 6 om aftonen, då hålldygnet börjar, skola hästarne vara framme och uthvilade efter den långa resan hemifrån, hvilken således måst företagas tidigt på morgonen. Den, som nu samma dag om aftonen får skjuts, kan, om han icke är bland de mest allägse boende, hafva slutat sin färd under natten och vara hemma följande morgonen. Han har då varit borta ett dygn, och sedan han sofvit bort förmiddagen af det andra, kan han ungefär vara i ordning at företaga sig något arbete för egen räkning. Hafva hästarne ej blifvit illa medfarne; så kunna de med fredje dagens början åter vara brukbara. Två ökedagsverken samt ett och et halft drängdagsverke är då hvad han upoffrat. Den deremot, som ej får skjuts förr än

23 timmar af hålldygnet framlidit, tillsätter et öke- och et drängdagsverke mer, alltsammans på egen kost. Den åter, som hela dygnet väntar förgäfvat på resande, förspiller tre öke- och två och et halft drängdagsverken utan all betalning. Hvad dessa förlorade arbetsdagar i alla händelser vålla för äfventyr, då de inträffa under sänings- eller skördetid, är här, liksom i frågan om reservskjutsen, det viktigaste at anmärka.

At stadga en skjutslega, som skulle förslå at godtgöra sådana förluster, är visserligen icke at påtänka. Bonde-Ståndet har endast åsyftat at visa, huru välförtjent den tilökning är, som kan i nåder beviljas, och för hvilken Ståndet erkänner den enda verkställbara beräkningsgrunden vara, icke hvad skjutsens utgörande verkligen kostar Landet, men hvad som någorlunda skulle kunna ersätta kostnaden, at enkom underhålla hästar och folk för en sådan ojemn och tillfällig skjutsning, som är i fråga, derest inga förluster genom hästarnes förderfvande vore at befara, och denna skjutsning följagtligen kunde öfvertagas af särskilda personer, utan at drifva annat näringsfång. Säkert skulle den i alla fall komma at kosta nära dubbelt mot forvagnsskjutsen, eller minst 50 procent deröfver, och det vore derföre ej mindre rättvist, än fördelagtigt för Forvagns-inrättningens framgång, at legan för all annan skjuts blefve bestämd för hvarje häst til minst 50 procent utöfver legan för den, som nyttjas vid forvagnen, och at således, enligt den redan i underdånighet uptagna beräkningen, 36 sk. Banco milen betaltes för hvarje håll- och reservhäst. Ståndet vill dock ej ens begära detta. Medan fördom och ensidighet ropa emot den klara sanningen, at en allmän stegring i priser fordrar förhöjning i en skjutslega, som stadgades för nie år tillbaka, och af-

ven då var vida för låg, ehuru alting gällde långt mindre än nu; förblifver Bonde-Ståndet troget den grundsatsen, at med sina anspråk alltid stanna nedom billigheten, och inskränker sig således til den underdåniga anhållan, at den ifrågasvarande skjutslegan måtte få blifva lika med forvagnslegan, eller 24 sk. Banco milen för en häst. En sådan förhöjning tror Bonde-Ståndet böra äga rum för all den Gästgifvare-skjuts, som af Allmogen utgöres, ehvad Forvagns-inrättningen verkställes eller icke; hvarföre Ståndet underdånigst anhåller, at Allmogen genast måtte få njuta samma förhöjning til godo.

För at dessutom bereda en lindring i Allmogens betungande med skjutsfärder för sådana lustresor, som rika och sysslolösa personer som oftast anställa i sina hembygder, skulle Bonde-Ståndet anse et sådant stadgande vara högst nyttigt, at utom Embets- och Tjenstemän, då de resa i Embetsärender, ingen som har egna hästar, der han bor eller vistas, må äga at på närmare afstånd än 3 mil derifrån, annorlunda än på forvagn eller för sin hemresa, fordra Gästgifvareskjuts; och derom vågar således Ståndet i djupaste underdånighet anhålla.

Allernådigste Konung!

Härmed har Bonde-Ståndet, så mycket som utan alltför stor vidlyftighet möjligt varit, i underdånighet framlagt sina tankar i detta vigtiga ämne. Eders Kongl. Maj:t skall öfverskåda det med et Landsfaderligt öga, uplyst äfven genom kännedom af främmande folkslags bruk och inrättningar, och dömma, huruvida de tvifvelsmål äga grund, som pluraliteten i sjelfva Riksförsamlingen hos oss yttrar emot möjligheten at verkställa den i förslag bragta Forvagns-inrättning, såsom det enda medlet at skaffa någon

verksam hjälp för Svenska Allmogens öfverklagade långvariga lidande.

De af Rikets Ständer tilstyrkta undersökningar synas fullkomligt öfverflödiga, och Bonde-Ståndet är fast öfvertygadt, at et ord från Eders Kongl. Maj:ts mun är tilräckligt, at skapa denna omtvistade inrättning, utan at någonting ovisst eller outredt dervid kan lägga hinder i vägen. Ståndet vågar därför underdånigst hoppas och utbedja sig, at Eders Kongl. Maj:ts må, utan vidare förberedelser, låta saken komma under Dess nådiga pröfning och dervid förtro sig endast åt sin egen vishet och sitt fadershjerter för Sveriges Allmoge; destohellre, som erfarenheten i sednare tider visat, at allmänna ärenders behandling alldeles icke vinner genom en antagen nödvändighet at låta allting undersökas af de underordnade myndigheterna, innan de högre tiltro sig at taga et steg.

En stor Man vet bäst, om det någonsin var på detta sätt, som en kraftig handling genomdrefs til et samhälles bättnad, och om icke kändedom af tidens behof, sakernas skick i stort, andra Nationers och förflutna tidevarfs erfarenhet betyda oändligt mer, än omdömen, grundade på en för tilfället anställd undersökning.

Två af Sveriges stora Konungar hafva arbetat på det verk, som Bonde-Ståndet nu tror det vara Eders Kongl. Maj:ts förbehållet at fullända: Svenska Allmogens befrielse från det förtryck, som skjutsväsendet hos oss åstadkommit. För något öfver fem århundraden tillbaka var det rent våld och bar äfven namn af *våldgästning*. Det hämmades då af den kraftfulle Magnus Ladulås, som vann sitt ärefulla tilnamn derigenom, at han stängde Bondens hus och förräder mot kringsvärmmande öfversittares tilgrepp. Detta företag var manligt, kan hända djerft för sin

tid; men det lidande, som afskaffades, var utan tvifvel vida mindre än det, som för Eders Kongl. Maj:ts ännu återstår at häfva. De resandes antal var då ganska litet, emedan, alla andra omständigheter oberäknade, sjelfva vägarne voro föga brukbara och åkdon på resor alldeles okända. Om man skulle antaga, at allt hvad som före denna tid årligen åtgick i landet för de våldgästades skjuts och förplägning, svarade emot en fjerdedel af hvad Gästgifvareskjutsens utgörande nu kostar Allmogen, och at hvad Allmogen nu får ersatt genom skjutslegan, uppginge til hälften af denna kostnad; så följer otvunget deraf, at Allmogens lidande på skjuts-inrättningen i våra dagar är dubbelt så stort, som det lidande, Konung Magnus afskaffade; och likväl är det påtagligt, at på detta sätt skjutsningsbesväret före hans tid vida för högt uppskattas.

Våra öfriga stora Konungars omsorg har dels af krig och dels af inre oroligheter varit uptagen och afvänd från landets ekonomiska angelägenheter. Carl XI, som egnade sig deråt, kunde icke medhinna allt. Hans son, hvars storhet så länge varit dömd at misskännas, är den andra bland våra Monarker, som lagt hand vid det af Magnus Ladulås började verket. Från slagfälten sträckte Carl XII sin vidt omfattande genomträngande blick til detta och andra hushållsärender. Han gaf en Förordning den 10 Februari 1718 om Postväsendets och Gästgifveriernas sammanfogande, hvari stadgas inrättande af forvagnar eller, såsom de der benämnas, *paketvagnar*. Men detta var samma år som Hjelten dog; hans påbud blef aldrig verkställt, och det var ej det enda, som fick detta öde. Afunden och den påföljande vidunderliga Aristokratien, sorgfällige at fördunkla hans odödliga namn och, om möjligt, bringa i förgätenhet

allt godt, som trolösheten och et vidrigt öde icke redan i hans lifstid förstört, kunde ej tillåta, at Svenska allmogen skulle efter honom få behålla en minnesvård, som ensam varit tillräcklig at göra hans namn välsignadt.

Hundrade år äro förbi, och Sverige lyder åter en Hjelte, värd at njuta en tacksamhet, som Carl den tolfte eftersträfvat, mächtig at fullborda det verk, som Magnus Ladulås börjat. Et hjelteverk är hvarje seger öfver fördom och missbruk — en ära, som ingen stor man försakar. Svenska Allmogen är van at minnas sina Konungars ära; den kan ej glömma deras välgerningar. Eders Kongl. Maj:t skall icke arbeta förgäfvets för denna Allmoge.

Bonde-Ståndet framhärdat med djupaste undersåtliga vördnad, nit och trohet,

Stormächtigste Allernådigste Konung,
Eders Kongl. Maj:ts

underdänigste troppligtigste
undersåte

LARS OLSSON,

n. v. Taleman i Bonde-Ståndet.

BLANDADE ÄMNEN.

Betraktelser öfver vår Tryckfrihets-lag.

(Forts. från N:o 10).

4 §. 8 mom. stadgar, at en Tidningsutgifvande må af Hof-Cantzleren inställas, när han finner den samma antingen *vådlig för allmän sakerhet*, eller *utan skäl och bevis förnärmande personlig rätt* (hur kan personlig rätt förnärmas med skäl och bevis?) Eller *af en fortsarande smädlig egenskap*. Om dessa Lagrum äro besynnerligt uttryckta, så kommer det kanske af en dunkel känsla hos Lagstiftaren om deras öfverflödighet.

Hvarföre skola skäl utsättas, der domaren icke behöfver åberopa skäl, eller rättare sagdt, der ingen dom fälles. Lagrummet tjenar dessutom endast at föda bitterhet; ty då en indragning skett, söker nyfikenheten i den indragna tidningen någon af de tre upräknade egenskaperna; och tror den sig icke finna dem, så är följden gifven. Om arbitrage skall finnas, så är bättre, at det innesluter sig i ogenomträngligt mörker; folket lyder lättare, då det icke har rätt at ens gissa til grunder för magtens handlingar. Det skulle å andra sidan kunna hända, at magten blefve förtörnad, om någon, narrad dertil af lagens ord, påminde henne om de villkor, under hvilka hon bör verka. Den som lefver i et lagbundet samhälle, kan ej så lätt vänjas at låta dömma sig til smädare, utan ransakning och rätt at sig förklara. Antingen borde väl således skälen ur lagen uteslutas, eller ock af domaren åberopas.

En sak har i 1 §. 4 mom. förefallit besynnerlig, at nemligen ingen tid är stadgad, inom hvilken Hof-Cantzleren skall utgifva et sökt Tidningsbevis. At vi under H. E. nuvarande Hof-Cantzleren ingenting hafva at frukta, derom förvisar oss et af H. E. den 26 Juni 1812 på Riddarhuset hållet tal, i hvilket följande ställe förekommer: »Herr Spaldencreutz har, uti dess uplästa Memorial, visat nödvändigheten af en viss föreskrifven tid för Hof-Cantzleren, inom hvilken han ovillkorligen bör afgifva det bevis för et Dagblad eller en periodisk Skrifts utgifvande, hvarom stadgas i 1 §. 4 mom. af Utskottets betänkande, och derjemte yrkat, at ansvar borde för Hof-Cantzleren bestämmas, i händelse den faststälde termen blefve öfverskriden. Meningen af Konungens nådiga Proposition, i detta afseende, var otvifvelaktigt, at de deruti omförmälte Tilstånds-brefven för periodi-

skå Skrifter aldrig, utom i de 2:ne i propositionen uptagne fall, under någon förevändning borde kunna förvägras, eller deras afgifvande egenmäktigt upskjutas. Jag instämmer således så mycket hellre i detta nödiga förtydligande i lagens stadgande, som, ehuru den rättighet mig i detta afseende, såsom Hof-Cantzler, skulle lemnas, ej någonsin af mig skulle missbrukas, och för missbruket et förment stöd sökas uti en underlåten föreskrift, jag likväl alltid skall erkänna, at Lagar aldrig böra göras med något afseende å personer. Skulle likväl Höglofl. Ridderskapet och Adeln ej anse denna anmärkning nog vigtig, at förhindra antagandet af Constitutions-Utskottets Betänkande, skall jag likväl vara den första, at inför Kongl. Maj:ts yrka nödvändigheten, at genom et bestämdt stadgande fylla den brist, som i förenämnde moment nu förefinnes. « Men hvem kan svara för framtiden? »

Om deremot någon undrat deröfver, at icke någon prescriptionstid för användandet af Tidningsbevis varit stadgad; så kan man lemna såsom under rättelse, at dylika bevis nyligen blifvit utfärdade i vanlig form, men med följande slutmening: *Enligt Kongl. Maj:ts d. 27 sistl. Jan. fattade Beslut, bör början dermed (med Tidningens utgifvande) vara gjord inom en månad efter meddelandet af detta Bevis, så vida detsamma skall för gällande anses.*

Denna lucka i Grundlagen är således numera fylld. Om det Kongl. Beslutet blifver kungjort, är icke känt. Synes dock öfverflödigt, sedan det numera redan är i offentliga handlingar återopadt. Men ännu en lucka, som har et omedelbart sammanhang dermed, återstår at fylla. Om en Tidningsutgifvare redan begynt begagna et honom meddeladt bevis, så kan ju samma skäl inträffa,

som säkert grundlagt ofvannämnde nådiga stadgande, nemligen at om Hof-Cantzleren, vid betygets utgifvande, visste, at tidnings-skrifvaren hade de erforderliga negativa egenskaperna, så kan han dock icke veta, om de ej möjligtvis äro förverkade en månad derefter. Skulle någon påstå, at sådant ej behöfver vara bekant, och at tidningsbeviset bör kunna förklaras ogilligt först då, när det blir ådagalagdt, at Redactören förlorat de erforderliga egenskaperna; så kan et dylikt påstående bevisas vara orimligt, såsom rakt stridande emot Kongl. Maj:ts högstberörde nådiga stadgande af d. 27 Jan.; ty precis samma händelse inträffar med et bevis, som nyttjas, och et, som icke nyttjas, nemligen at Redactören på en månad kan förlora sina erforderliga egenskaper. Det synes således, som vore et stadgande nödvändigt äfven om rättighet at återtaga betyg, som redan begagnas, så vida detta icke får anses såsom inbegripet under det redan anförda om obegagnade.

Utdrag af Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-Collegii Protokoll, hållet i Stockholm den 10 Maj 1819.

S. D. Af förekommen anledning beslöt Kongl. Collegium, at ingen, *eho det vara må*, skall äga rättighet at för annan person, uti Kongl. Collegio, utlösa något af Kongl. Collegio meddelt Utslag, derest han icke kan visa, det han dertil af parten erhållit behörig fullmakt, eller ock så vida han icke ifrån målets början varit updragen at utföra och bevaka partens rätt och bästa. Börandes jemväl alla, som sålunda äro berättigade at i Kongl. Collegio utlösa sina hufvudmäns Utslag, i sådant afseende vända sig til sportelredogöraren i Kongl. Collegio, Registra-

torn Howing, som äfven meddelar å Utslaget intyg, när och af hvilken detsamma blifvit uttaget och utlöst; om hvilket allt Utdrag af Protokollet skulle utfärdas til så väl sportelredogörarens, som Protokolls-förändernes efter rättelse och iakttagande. År och dag som förr skrifvit står.

På befallning

Nils Sam. Wanberg.

Detta har man ansett böra kungöras ej blott Sportel-redogörare och Protokolls-förande, utan ock allmänheten, då det innefattar en ny lag.

UTLÄNDSKA NYHETER.

Spanien. (Öfver England) Bref från Lisabon bekräfta underrättelserna om expeditors Arméens uppror, och berättar förloppet i det hela så, som redan i förra blad är anfördt om Cadiz's belägring af de uppriska. Man var i ovisshet, hvad parti Hottan skulle taga. Staden är från landsidan fullkomligt innesluten, så at underrättelser med vanliga posten ej kunna erhållas. Innan de Kunglige kunde utestänga de uppriske från skansen Trocadero, löreföll en fäktning, hvori 7 af de sednare föllo. 5,000 uppriske hafva inryckt i Sevilla, proclamerat Cortes's constitution (hvilket äfven bekräftas genom bref från Madrid af den 14 Jan.) och utnämnt en Central Junta. Denna har anslagit en peceta och en mark kött dagligen åt hvar soldat. Courierer från Cadiz hafva blifvit uppsnappade och en som ville försvara sig, nedhuggen. — Milicen i norra Spanska provinserna och en del af Pamplunnas garnison hade ordres at hålla sig marchefärdig. — Alla bref från Spanien innehållas vid gränserna, och endast händelsevis får man underrättelse öfver Leon och Bayonne. — Et rykte säger, at Grefve Montijo blifvit ryckt ur Inquisitionens fängelser och står i spetsen för uproret. General Freyre har vägrat at anföras de uppriska i Sevilla. Två hans bataljons-chefer hafva deremot antagit tilbudet. Den ene heter Miranda; den andra har varit Lieutenant under Mina. Gen. Freyre skall anföras 8000 man. Regementerna Canarias och Soria, 2 Escadroner Carabinierer, jemte större delen af Artill-

eriet o. s. v. hade gått öfver til de uppriske. — Landsbygden i Andalusien var lugn, under det den uppriska milisen tågade mot norr och öster från denna provins. — Enligt bref från Madrid af den 19, hade de uppriske besatt Cadiz. — Et löst rykte förmäler at Konungen skall hafva lemnat hufvudstaden.

England. Hert. af Kent dog den 23 Jan. — Förl. år infördes tullfritt til England 25,799,369 Bushel utländsk spannmål (en bushel innehåller nära 8 kannor). — Få bref ankomma från Spanien, och desse synas alla hafva varit öppnade. Brevet från Cadiz, som väntades til London den 25 Jan., hafva blifvit uppehållna i Madrid och ej ankommit — Oroligheterna i Irland fortfara. — Den kroppsliga sjukdom, hvaraf Konungen för et par månader sedan besvärades, bestod i stark snufva och torde hafva kommit af de då herrskande starka nord- och nordost-vindarna. Nu har man satt flera kaklagnar i hans rum. Han spatserar understundom på terrassen utanför slottet (Windsor); men tilböriligen beledsagad och osedd af allmänheten, som undanhålles af utposter. Han ger sjelf befallningar om sin middags anrättning, och äter kl. $\frac{1}{2}$ 3. Conseljens Ledamöter bevista ofta spisningen, hvilket gör, at Conseljen räcker längre än vanligt.

Frankrike. Beslutet at lemna de bekanta, af 19,057 personer undertecknade petitionerne utan alseende finner hos ointresserade allt mindre bifall, emedan de äro af den tanka, at Kammaren, om den också antagit Courvoisiers förslag, i intet fall derigenom skulle förklarar sig emot Konungens afsigt. Den obetydliga öfvervigten af fem röster väcker dervid någon farhåga, och man gör den slutsatsen, at säkerne stå på en osäker fot, så mycket mer, när man betänker, at den ansedde Ultra Villele (som kort efter restaurationen utgaf en skrift, deri han framställde den förra Kongl. Regeringsformän såsom den för Franska Nationen bäst passande) vid den sista discussion öppet yttrade, »at Regeringen skulle öfvergå til mera afgörande steg, i fall de väntade förändringarne i Chartan och Val-lagen ej antoges. — Man utspri-der nu åtskilliga stridiga rykten öfver en förändring i Ministerens afsigter; de förkunnade modificationerne i Chartan och Val-lagen skulle, menar man, vara af ringa betydhet; ja Grefve Decazes, som nu är fullkomligt återställd, skall haft en sammankomst med någre liberaler. At utgissa sanningen är svårt. Gaz. de Fr. vill veta at nämnde Grefve nu til ock med står i underhandling med vänstra sidan i Kammaren. — Justitié-Ministern Hr de Serre nedlägger sitt Embete och reser til Nizza. Grefve Simeon (f. d. Minister i Westpha-

len) kommer at estertråda honom. — Om 2 å 3 dagar väntar man förklaring af Grefve Decazes i afseende på hans kvarblifvande i Ministèren eller öfver hans nya förhållande til densamma. — Vandamme är återkommen til Paris.

Tyskland. Författaren til Afhandlingen öfver tilståndet i Nederland är en Hr von der Straten. Sju högt aktade Advokater i Brüssel, hvilka i anledning deraf hållit en consultation, och äro sinnade at utgifva en skrift, påstå at Författaren förtjenar belöning i stället för förföljelse. — Man talar ej mer om Chur Hessiska Ständernas återtilsamman kallande. Churfürsten har vid flera tillfällen yttrat, at allt, och i synnerhet Statshushållningen, är i bästa skick, och at derföre Ständernas sammanträde til påbjudande af nya utskylder är onödigt.

Schweitz. Canton Berns Regering har förbudt Aaræuska Tidningen.

Nederland. Öfversvämningarna äro förfärliga. Rhen hade den 23 Jan. vid Nimwegen stigit $24\frac{1}{2}$ fot. H. M. Konungen har begifvit sig til de delar af riket, som mest hotas. — Nästan alla tidningar äro fulla med sönderslitande målningar af den gruffiga nöden i alla landsänder. Vattnet hade på flera ställen genombrutit dammarna; en mängd hus och Kyrkor voro nedbrutna af floden. Många människor hade tilsatt lifvet.

Södra Amerika. Ifrån Jamaica äger man underättelser ända från den 9 Nov., men om krigshändelserna på fasta landet motsäga de hvaran helt och hållet. Enligt några skall Bolivar vara tillbakadrifven til Santa Fe, enligt andra hade han en armé af 12,000 man, sedan han lemnat 4,000 på sistnämnde ställe, och hans lätta trupper befunno sig endast 10 timmars väg från Carthagens, hvarst den af blott 800 man bestående garnison hade revolterat. — I Mompox väntade man stundligen Independenterna, til hvilkas fördel provinserna Antioquia och Popayan hade uprest sig; o. s. v.

Vi hafva gjort, hvad vi kunnat, för at förmå våra Frihetsvänner til fullgörande af deras löfte mot Herr Laurins Recensent. Vi hafva endast vunnit förnyade anklagelser mot honom. Bevisning för dessa anklagelser är hvad som ännu saknas. At recensenten emedlertid icke skonas, det torde

han sjelf ej misstycka, då hans tänkesätt synas vara sådana, at han måste blifva Frihetsvännerna förbunden för hvarje yttrande, som gör dessa tänkesätts förblandning med deras allitera omöjlig.

För vår del kunna vi naturligtvis ej heller annat, än öfverlemnna honom at det öde, han sjelf synes önska sig. Den, som fördömmes utan bevis, får dessutom ej af andra begära et försvar, som han sjelf aldrig kan gifva sig. Vare detta ingalunda sagt, för at väcka tvifvelsmål mot rättvisan af den dom, vännerna fällt afver honom. Vår mening är icke ens, at de behöft upgifva, hvori de förgripelser bestå, som berättiga dem at tilvita honom oanständighet och orättvisa, och utan tvekan härleda hela hans företag från gammal bitterhet, blindt hat til en viss person. Om någon är brottslig; så är det den, som ej behöfver öfverbevisas för at dömmas. Recensenten må skylla sig sjelf, om han varit godtrogen nog at drista på rättegångs ordningen, då han kunde vänta sig til motståndare en försvarare af Herr L.

Sedan vi nu förlorat hoppet at bringa frihetsvännerna til den slags fortsättning, vi trott oss kunna vänta enligt deras två gånger uprepade löfte, helst vi torde få anse deras sednaste förfarande såsom följd af en förändrad plan; böra vi ej dröja at förklara, det vi med vännerna icke hafva något mer odelt i detta ämne. Vi åsyftade aldrig en strid med dem; vi trodde oss kunna vänta en strid i saken, hvaraf möjligtvis kunnat härfläta någon nyttig uplysning. At i stället hafva genom våra upmaningar framkallat blott utgjutelser af vännernas hjertelag och prof af deras sätt at tvista, är hvad vi nu måste beklaga, likväl ej utan hopp om våra läsares benägna ursäkt, då vi byggt våra upmaningar på hvad vi trott oss böra af frihetsvännerna vänta, och icke på en bekantskap med dem, hvilken vi nu först hunnit få fullständig.

På detta blad prenumereras i Deleens & Comp. Bokhandel, med 3 R:dr B:ko för halfår. Prenumerationen är öppen endast til slutet af innevarande månad.

STOCKHOLMS COURJER.

Måndagen den 14 Februari.

Sine ira, studio et metu.

Politiska Beträktelser af en olärd.

(Insänt.)

Lifvet är rörelse och strid. Lugn är i grafven. Den, som i statsläran talar blott om det eviga lugnet, vet då ingenting om staternas lif, eller hoppas han at se det för evigt släckt.

Men livvets strider äro ej alltid skakningar. När allt kämpar i den lefvande varelsen, utan at rubba det helas jemnvigt och harmoni; då är hans tilstånd den fullkomligaste helsa. Skakningarne tilhöra blott det kritiska ögonblicket af en svår sjukdom.

Upmuntrom helsans strider, i stället at undertrycka dem. Den tid kommer nog ändock, då jemnvigten rubbar sig, då någon organ förslappas, och kroppen faller i en farlig feber. Påskyndom ej denna belägenhet genom det dåragtiga försöket at låta kroppen hvila. Underhållom hans helsa genom rörelse. Framför allt, om han ännu icke är fullvuxen, hindrom honom ej at växa. Ju mer han under denna tid får röra sig, desto mer skola hans muskler stärkas, desto kraftigare skall han bli at genomgå äfven de svåraste brytningar.

Huru lyckligt, om den fria öfningen under en ren himmel kan göra, at ej i något kärl en vätska stannar och förskämnes, at ingen fiber hårdnar, ingen

ledamot blir ömtålig för värma eller köld, ingen stannar i overksamhet, at livvets strid och sprittning blir omärkbar genom en i hela systemet utbredd vevselverkan och en jemnvigt, som endast uppenbarar sig i känslan af helsa och lifsfullhet!

De strider, som hittils föregått i statskropparne, hafva varit våldsamma och ej af denna lifgivande art. Sjukdomar och förstörelse hafva varit deras verknningar. Krafterna äro uttömda. Tiden är inne at sköta de tilfrisknade, så at lifvet utbreder sig åter harmoniskt och jemnt, och förädlar de af sjukdomen vanställda former. Lifsprincipen är ljus — ljusets tidelvarf är inne. Tanken är nu den magt, som vill eröfra herraväldet i verlden; dess strider är det, som skola utveckla friheten. Friheten vinkar oss. Föreنا vi våra röster för henne, så tilhörer hon oss, utan blod och skakningar, blott genom tankans magt.

Dock ännu tilhörer hon oss icke. Hon kräfver ej blod och offer mer — och dock är hennes välde långt ifrån befästadt. Hon har öfverhopat oss med ynnest; men hjertats andakt har svalnat hos hennes dyrkare. Tidens vådor äro kända nu lika stora, som någonsin. — Våldet har alltid försmått den varnande rösten. Må friheten icke göra det — och jag är trygg, at hon segrar.

Våldets män äga et farligt vapen: frihetens förtviflan. De veta kan hända

icke, at detta vapen är farligast för dem sjellva, och de skulle kunna frestas at försöka det. Det yeta de blott, ty deras egna ögon hafva sett det, at ihärdighet i förtrycket bringar til förtviflan, och at den förtviflade förstörer sin egen sak. Våld af frihetens vänner störtar dem i anarkiens våda; och denna våda är, at folket, tröttadt at sönderslitas mellan sina förledare för dessas oreña afsigter, uphöjer den djerfvaste ibland dem til sin Herre.

Men för detta våld måste dess förste anstiftare, folkets förtryckare, blifva de säkraste offren. Skall man tro dem verkligen okunniga härom? I deras gerningar ligger svaret. Och om de til detta pris törsta efter hämnd öfver förlusten af sina orättinätiga fördelar; hvem vet, om det icke ännu står i deras magt at taga den — denna Simsons hämnd, at förgås och störta öfver sig rättstilståndets påbegynda byggnad? Härja de fält, der frihetens utsäde redan grönskar och lofvar frukt, det låter göra sig. Hvad som sedan skall växa på dessa fält, står kanske ej at med visshet beräkna. Men at nidingarne, som härjat dem, skola der finna sin graf och endast åt kommande våldskräktare lemna hoppet at njuta, hvad de sått på dem, detta är hvad som kan beräknas utan fruktan för misstag.

Up då, förtrampare af folkens rätt, om J hafven mod at förgås. Skynden — ty J veten icke, huru lång tid J ännu hafven — skynden med det yttersta försöker. Det skall icke göra stor ära åt ert snille; ty konsten är icke svår. Fråga är ej at upställa en magt, som på öppna fältet mäter sig med det folkets magt, hvars rätt J viljen angripa. Dertil ären J vida för svage. Frågan är blott, at tända oroligheternas brand — och dertil, saele jag, behöfves endast ihärdighet at förtrycka.

Folkens fiender äro dessa förtryckare; men ännu mer äro de Konungarnes fiender. Om folkens rättigheter åter resa sig ur revolutionernas chaos, må vara oafgjordt — afgjordt är, at om förtryckarne lyckas at störta samhällsordningen; så blifva Konungarne deras första offer — Konungarne, hvilkas fördel tjent dem til förevändning, och i hvilkas namn de förstätt at befrämja sina afsigter och trampa folkens rätt. Om friheten faller, innan dess begrepp hunnit utbilda sig hos folken — och elteråt kan den icke störtas —; så skall den största olycka, som förstöringen lemna efter sig, den som mest hindrar frihetens återupprättelse, blifva, at begreppet om Konungamagten ej fått upklarna för folkens ögon.

I upfinningen af statsformer har allt misslyckats, som hittils blifvit utfördt. Och allt är utfördt, utom den lagligen monarkiska författningen i sin fulländning. Denna är då folkens enda hopp. Men erkänner man detta nog allmänt och nog uprigtigt? Gör man ej det; så ligger här en af tidehvarfvets största vådor.

Bland dem, som förvilla begreppen om Konungars bestämmelse, må jag ej behöfva nämna dessa förrädare mot deras magt, som söka intala dem sjelfva, at denna magt har inga gränser. Dessa äro inga andra, än den jag nyss omtalte, som söka hämnd på folkens rättigheter, och i sin blindhet eller förtviflan syfta at draga Konungarne med i sitt och frihetens fall. Jag talar om vådan af det föreställningssättet, at friheten ej blir fullkomnad förr, än folksmagten uphäfvit sig öfver Regentens magt, och han sjelf, ej blott hans organer, blir ansvarig, det vill säga, icke mer Konung.

Denna lära har äfven ärliga anhångare, som genom mycken eltersinning trott sig finna, at ansvarighets systemet, denna enda borgen för lagarnes magt,